

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Pepa Bikandi Ibarretxebea

*Amorebieta-
Etxano, Bizkaia
(1922-2021)*

Aurkibidea



Biografia



1922an jaio zen Jauregibarria auzoko Aldekoena baserrian. Ama bertakoa zuen eta aita Zornotza bertako Ibarakoa; lau ahizpetatik zaharrena da bera. Gerra garaian, Zamudiora eta Burtzeñara (Barakaldo) joan ziren ebakuatuta. Umetan, Kaittanako eskolara joan zen eta gerra ostean 15 urte ingururekin, Durangoko karmeldarretara merkataritza-peritu ikasten bost urtez. Ikasketak burututa Frantziako Melunera joan zen urtebetez bertako karmeldar mojetara, etxera bueltatu eta beharrean hasi arte. Ikasketekin lotuta hainbat lanetan aritu izan da: lehenengo, Durangoko Areitio barazkizainaren administrazio-arduradun aritu zen 10 urtez; gero, Zornotzako akademia batean 10 urtez frantses-irakasle izan zen; eta, azkenik, Zornotzako "Forjas de Amorebieta" lantegian itzultzaile-administrari aritu izan da idazkari-zuzendari postuan eta kanpo-merkataritzan 25 urtez. Lana dela-eta, Frantzian, Ingalaterran eta Errusian bizi izan da, eta hainbat herrialdetan egon da. AMO-055 grabaketa Zornotzako ahozko leku-izenak batzeko proiektuan parte hartu zueneko da.

Zintak

AMO-002

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-02-12
- **Iraupena:** 86 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elortza, Kepa

- **Transkribatzailea(k):** Menoyo , Ainara - Jimenez, Julen - Lejarraga, Irati - Olea, Ane - Egidazu, Beñat - Naroa Guarrotxena eta Ruth Pedrosa - Salazar, Maider - Fernandez, Ander - Villanueva, Bea - Goikoetxea, Itsaso - Sanz, Raquel - Artaraz, June - Alonso, Aitor

AMO-055

- **Proiektua:** Zornotzako toponimia
- **Elkarrizketatzailea(k):** Iruarizaga, Rakel - Olabarri, Ane
- **Data:** 2008-05-13
- **Iraupena:** 43 min
- **Euskarria:** Audio digitala
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Olabarri, Ane

Pasarteak

1. Trena errailetik irten zenekoa

- **Erref:** AMO-002/002
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:00:41. **Bukatu:** 00:03:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

<p>Zornotzarantz trenez zetorrela, trenbidetik irten eta haitzaren kontra joan zen trena, Lemoa inguruan. Berna bat hainbat lekutatik puskatu zitzaion. Hogeitaka anbulantziatan eraman zituzten zaurituak ospitaleetara.</p>

2. Tren-istripuaren ondorioak

- **Erref:** AMO-002/004
- **Iraupena:** 0:03:33. **Hasi:** 00:04:17. **Bukatu:** 00:07:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:

<p>Duela 18 urte tren istripua bizi izan zuen, eta bere ondoan eserita zihoan gizon bat istripu horren ondorioz hil zen. Hildako gehiago ere izan ziren. Pepa berna bat galtzeko arriskuan egon zen. Beste osasun-arazorik ez du izan inoiz.</p>

Transkripzioa

-Horregaittik dekot hankie hankak pixka bat, ze makal edo, beti. Baia ostantzien geixorik eta ez dot euki geixorik
-Noz izan zan hori azidentie ? Hori azidentiori noiz izen zan?
-Hori izen zan ointze izengo direz hamazortzi urte maitetzen, maitetzen

hogeixen, datorren maietzen hogeixen, bai zu ez zara akordeuko ez ezebez umia izango zen.

-Zortzi urte nik

-Bai, horregaittik, baia gizona gogorra hil zen, Juan, nire ondoan egon zana, hil ein zen, bai, ta baitte Gernikeko pika-pika ibiltzen zana, ha be, ha be hil ein zen, ha joan zan ze gero eroan aurien zerera, Kruzesetara, ta Kruzesetara heldute nahiko arin hil zen, ta baia Juan ez Juan egun batzuk bizi izen zan, baia ha egon zan zerien, Galdakaoko ospittelien. Ta bueno, ba harek bixek. Ta gero ni nengoan txarto , txarto nengoala zerien periodikuen ta danetan, baia nire izena Josefa Bikandi da, ezta? ta imiñi eustien Joseba, ta orduen Joseba, danak pentsetan eurien gizonezkoa dala ta ez, neu izan nitzen. Ta bueno, jentie ondo porteu zen oso ondo, eta egoan mutil bet gure auzokoa gure baserriko auzokoa ta zan letxerue. Ta harek ez zeuen joan gure ta mediku bet egon zan, bertan egoana trenien ta harek esan auen: “No, las personas que no son de que no están heridas, que no se queden, que vayan.” Baia mutilek esan auen: “Ni ez, ni hau altxetan ez dozuen artien, ni ez noa hemendik”. Ta neugaz geldittu zen han. Ta neuk zer ein neuen? Tenteu gorputz guztixe, burutik hasitte. “Bueno, ba burue ondo dekot”, ta gero gorputz guztixe be bai. Ta gero aillegeu nintzen hankara, ta hankan ein neuen: haxe dau apurtute. Baia hankie apurtute dauela, ez notsen inportantzixerik emon ze pentse neuen: bueno, konponduko da. Baia leku askotan apurtute egoan. Ta bueno, arriskue egoan ba hankie ebaiko ete deurien edo holango kontue, baia salbau nintzen horregandik. Ta konpondu ostien ta bueno, pixkat kojo apurtxu bet ontxe agertu da hemen fisiaterapeutagaz ejerzizioak einkeran, ba hau hankie dekodala apurtxu bet laburrau bestie baiño, ta horregaittik eitten dot pixka bat alde batera. Ta neu pentse naben neure txokeria dala hori, baia itxurie horrela da. Bai, ta bueno, holangoxe geuzek be pasetan dies. Ta ostantzien osasune dekot, badiñotsut. urte guztietan eitten dot ni pixkat ikusi aber zelan dauen odola ta horrek, analitika bat, ezta? Ta beti dekot, beti esaten deu medikuek: “ba ez dekozu mariposatxu bet be ez dekozu analitikan”.

3. Merkataritza-peritu ikasketak egin zituen

- **Erref:** AMO-002/005
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:07:50. **Bukatu:** 00:10:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Jauregibarria auzoko Aldekoena baserrian jaio zen. Zornotzako eskolak amaituta, Durangora bidali zuen amak ikastera. Pepak merkataritza-peritu ikasketak egin zituen. Lau ahizpatatik zaharrena izan zen Pepa. Ama etxekoa zen, eta aita, berriz, Ibarra auzotik etorritakoa.</p>

4. Munduan zehar ibilitakoa

- **Erref:** AMO-002/006
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:10:48. **Bukatu:** 00:12:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

<p>Zornotzar petoa izan arren, Frantzian, Ingalaterran edota Errusian bizitakoa da, eta munduan zehar asko bidaiatutakoa.</p>

Transkripzioa

- Zornotzar peto-petoa zarela zu., zornotzar-zornotzarra.
- Bai, Zornotzakoa, bai Zornotzakoa. Bueno, esangotsut /esango dotsut/ bizi izen nazela, kanpoan be ba bizi izen naz. Frantzian bizi izen naz, Ingalaterran be bai, ta eta Rusian be bai. Bai. Ta gero biadjau dot asko. Eon naz Ameriketan, ta eon naz hori, biherreko biherreko zeregiñekaittik. Ba kasi ke esango neuskizu, bueno "esto" Afrikan eon naz Egipton, ta zerien be bai, ta Marruekosan be bai, bai. Ta gero Turkian be bai, ta gero zelan / esangotsut/ esango dotsut? ba Alemaniara ta Poloniara izen naz hogeta hamar bider-edo, ze neukezan, geunkezan urte batzuetan, geunkezan komertzial biadjak haraiño, harako.

5. Gertuago zegoelako, Etxanoko eskolara joan zen

- **Erref:** AMO-002/007
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:12:04. **Bukatu:** 00:15:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Bera umea zenean, Zornotza eta Etxano udalerri ezberdinak ziren. Etxanoko eskola gertuago zegoenez, Pepa bertan eskolatu zen. Eskolako maistra Udaleko idazkaria ere bazen.

6. Eskolak erdaraz; aita euskaltzalea

- **Erref:** AMO-002/008
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 00:15:00. **Bukatu:** 00:17:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

<p>Eskolan hasi zenean, erdaraz berbarik ere ez zuen egiten. "Escuelas Vascas" hasi zirenean, ez ziren publikoak eta ordaindu egin behar ziren. Pepa eskola publikora joan zen. Pepa gaztea zenean, eleganteagoa omen zen erdaraz mintzatzea. Aita oso euskara zalea zen. Pepak dioenez, frantsesak nahiz ingelesak izan, umeei beti euskaraz zuzentzen zaie.</p>

Transkripzioa

- Eskolan, euskeraz?

- Ez, ni hasi nintzenien eskolara ez nekien berba bape euskeraz.

- Erderaz.

- Ez, ez nekien berba bape erderaz, ez nekien. Ta beste batzuk eitten eustien barre. Baiña hiru hillebete barru ia bestien moduen nekien nekien erderaz be. Baia orduen denporan ez zan erakusten. Jentiek deko errakuntze bat euskerien alde, bueno euskerieneri buruz, ze orduen denporan errepublikie izen zan eurretik, ta monarkia be bai, baia. Ze ni akordetan naz errepublikiek urte euenien zelan kendu zien ba zerak, kuadruek, "de sagrada escritura" ta horrek gauzok egozanak eta zera be bai kurtzek eta danak kendu ein ziren. Halandaxe, hori oztaz-oztaz akordetan naz, baia, akordetan naz, "mil novecientos treinta y uno"n izen zan hori. Ta orduen ba, diñotsut, ez zala euskerarik emoten ezta iñun be Euskal Herrixen, urten arte "Escuelas Vascas" urte eurien orduen. Ta haixek "Escuelas Vascas" maistre batzuk, baia zan pribau antzien hori, ez ofiziala. Ta bueno, ni ibilli nintzen zeren eskolara, hori, nazionala ta orduen han ez zan erderarik eitten ezetarako be. Maistrek beti eitten zeuen euskeraz, ez zan eitten euskerarik. Ta jentiek ba gu gazte gintzazenien ba elegantiagua zan erderaz eittia. Ta bueno, desietan gu erderaz eitteko ta etxian zelan gintzezan lau neska ba pelukerixe ta eitten-ta juntetan gintzezan ba gaztiek gintzezanien, ta erderaz eitten gendun, baia gure aittek entzuten euenien: "Hori erderiori!". Ta "Ez Jose, ez Jose " gure lagunek be, "Eindo dogu /eingu/ euskeraz, ez Jose!". Ta bueno, holantxik, holantxik eitten gendun euskeraz, da holantxe segidu duu euskeraz eitten. Ta niri asko guste jat beti be euskeraz eittia ta umiari oin be umiari pentseu bez. Baina umia bada frantsesa be euskeraz eitten dotset nik berba, ta umia bada inglesa be euskeraz. Ze ez doste urtetan beste moduten umieri eitterik berba.

7. Maistra ona izan zuen Etxanoko eskolan

- **Erref:** AMO-002/009

- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:17:37. **Bukatu:** 00:20:08

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

<p>Eskolako maistraren oroimen ona dauka Pepak. Asko irakatsi ziola dio, eta ikasleak berdintasun osoz artatzen zituela. Baserritar ikasleei kaletarrek iseka egiten zietenean, maistrak kaletarrak zigortu egiten zituen, eta ikasle ahaltsuagoen opariak ez zituen onartzen.</p>

Transkripzioa

-Ta eskolan zertzuk ikesi zenduezan?

-Zertzuk ikesten gendun? Askok, asko ikesten gendun, erakutsi oskun asko. Eh... ba esango dotsut gramatika ta "redacción" ta horrek guztixok, baia politto eh politto oso politto, ta nik dekot orduko.... Horregaittik diñot maistrie pentsetan dot /pentsetaot/ ona zala, ta zan bihergiñe, oso bihergiñe. Ta zan, horrez ganera, esango dotsut demokratika zan. Esango deurie ezetz, igual ezta? ze gero emon zittuzen informe igual txarrak edo,

baia nik pentsetan dot hori ein euela beste batzuk bultz eindde. Ta...
baia..., bera nik dekot neure, geure akorduen zala danok tratetan
genduzen igual, igual, igual, egoan jente asko ba gu gure ama zan pixkat
ba modernie ta jantzitten ginttuzen jantzi modernoakaz ta, "al día" ezta?
esaten jakona, baia etorten ziren baserrittik, urriñetik, Bizkargittik eta
holan baserrittik etorten ziren neskak eskolara ta bueno igual orduen
eroaten ziren jantzixek pixkat laburrek, ta eurek luziakaz ta holan, ta guk
barre eitten geuntsen ta, ba... emoten oskuzen zaputzekoak e? barre
eittearren horreaittik, ta iñoz igual lelengo komuniñoa einkerana ta holan
guk ez baia batzuk han kalekoak ba eroan erregalue maistriari, hartu ez e?
ta esan, esan gurasoari ba eskerrik asko baia nik beste asko dekiaz
hemen ta ez dot gure diferentzixerik, halanda ze hau etxien jango dozue.
Ta horrek geuzok akordaten jataz beragandik zelan zan oso zintzoa. Ta, ta
danok bardiñe hartzeko moduen ta bardiñe emoten otsen zapotz bat...
batzuk diñourie "zuri ez otsun emoten horrenbeste!" bai emoten osten niri
be bai ta beste batzuri bebai, ta hartu eskuek ta ñañaña, ba zera eitteko
eskribitako ba euki biher eskue berak esaten euen moduen imiñtte. Ta
bueno oin horrerri gauzeri ez jakie /etxakie/ beittuten ezetarako be, baia
orduen bai.

8. Eskolatik etxerako lanik ez

- **Erref:** AMO-002/010
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:20:08. **Bukatu:** 00:22:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

<p>Eskolara beldurrez joaten zen, zigorra noiz etorriko zenaren zain. Zigorak berehalako zartadak izaten ziren, ez eskola ordutik kanpoko egin beharrak. Peparen lagunak maistra txarra zela zioten, baina berak uste du oso pertsona urduria zela. Eskolan etxerako lanik ez zieten ematen.</p>

Transkripzioa

-Eskolara orduen gustura joaten ziñen...

-Ez, ez, beti billurraz noz tokeko ete jatan /jan/ niri zaputzekoa. Ta...
eskillarak ixonkeran betti aitttearen eitten, halanda ze, pozik ez, pozik ba...
tripetako miñek bazenkoz orduntxe ai... tripetako miñek dekiaz esan
amumari, ta igual ez dekozan gauza handirik baia...bueno ba etxien
geldittu, ba orduen pozik, bai.

-Eta zigorrik-eta jartzen otsuzan?

-Bai ba zigorak, horrexek, baina gero zigorra zan momentukoa gero ez
egoan. Edo han etxien, han geldittu kastigeute bertan, ez, holangorik ez.
Haixe emoten otsun berak. Nik uste dot nerbiyosie zala, oso nerbiyosie, ta
orduen horregaittik izengo dala ta... baie beste batzutan kontetan /kontan/
dodanien hau neure lagunak artien ta holan esaten dabe "baina ez eizu
esan e... zera e... nerbiyosie zala. Zan okerra, zan bixorra, zan..." Bestiek
hau esaten dostie, neuk ez dot e... benetan diñot nerbiyosie pentsetan /
pentsan/ neuela zala, bai.

-Ta libururik-eta euki zenduen eskolan?

-Bai, baia etxerako ezebez debererik, bertan, ikesi biher zana zan bertan,
baia alborantza begittu bez e?, ikesi ein biher zan. Ta orduen eon zan ba,

eztait, gobiernuek edo eztait, Bilboko aiuntamientuek edo imiñi zittuzen holan eskoletako ba onenak zirenak ta handitxuenak, hor hamar-hamabi urtekoak edo holan ba... examiña bat pasetan Bilbora. Ta eroan genduzen beste bat eta bestie hil zen, gazterik hil zen ademas, eta neu. Ta bueno ba... ein geñun papela nahiko ona itxureagaittik, ze... ba danori, bixori emon oskuen zeren bat hor, premixuren bat edo eztait zer zan, papelen bat, behintzet.

9. Neskak bakarrik eskolan

- **Erref:** AMO-002/011
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:22:17. **Bukatu:** 00:25:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Ez zen izaten erreza maistraren aldartea asmatzea. Maistra oñatiarra omen zen, doña Saturnina Olañeta. Neskek bakarrik ikasten zuten Peparen eskolan. Eskolatik kanpo mutikoekin ere jolasten zuten.</p>

Transkripzioa

- Ta, bueno, ba, lelengokotan, bueno, ondo ein gendule, ta ederto ein gendule, ta ez dait zer, ta gero beste baia ensegidako baten preguntetan oste niri zeozer, ez naz akordetan ze, ze pregunte zan, baia diñoste, bueno ez notsen erantzun ze neuken billurre. Ondo esaten badot /bot/, ba esango deu tonterixen bat, baia txarto esaten baot /bot/, beste aurpeiko batzuk emongo ostez. Ta ez noa kontestetan, ta ez notzen kontesteu. Ta bueno, bronkie zer izen zan, hor, honeri ba, “le han subido los humos a la cabeza” ba, zerekoagaittik, ezta? Bilboko esamiñagaittik. Ta bueno, itzelezko bronkia. Ta hurrengoan ba bueno, zelan igerten dan nok ikesten dauen ta nok dekon adorie, ba jarraitzeko ta horrek gauzok, ezta? Halandaxe, ta beragaz ez zan fazille edo ez zan errez azertatia. Segun, segun zein.

- Ta nungua zan zure maestria?

- Oñatikoa pentseteot /pentseten dot/ zala, bai ze, bai, Doña Satur, Doña Saturnina Olañeta zan izena ta apellidue. Ta egoan beste anai bat, bere anai bat Oñatikoa, “Oñati” esaten otsien hareri ta pentseteot /pentsetan dot/ ha be maisue zala, baia beste lekuren baten.

- Ze egoten zineten neskak alde batean ta mutillek bestien?

- Ez mutillik ez egoan; gu neskak bakarrik. Ta gero mutillentzako beste eskola bat egoan.

-Ta orduan umetan bakarrik mutillekaz hartu-emon barik?

- Bai, ez, ez, ba errekreoan ikusten bagenduzan edo holan, ez egoan, nik egundo ez dot euki ezer mutillen kontra, ez, ez. Mutillek ba auzokoak-eta holan olgeu-eta eitten gendun heureka, bai, ta ez egoan halako diferentzixe handirik ez egoan ze gure auzokoak euki ezan auzokoak, beste etxe batekoak, ta mutillek euken, han eon zan, ta beste etxe baten “Presakoa” esaten otsienak ba han eon zan mutillek eta neskak. Ta gure lagunek zien ba neskak, zien neska zaharrauak be bai baia gero gaztienak ziren gure lagunek, eta mutillek be egon zan ba edade bardiñekoak, hondiño bizi dienak, ademas, bat, ta haregaz, bizi danagaz, beti euki dogu ba, beti, alkartasune edo bai, laguntasune behintzet.

10. Umetan difteria gaitza izan zuen

- **Erref:** AMO-002/012
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:25:04. **Bukatu:** 00:27:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekek eta uretako jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Pepak umetan difteria gaitza pasatu zuen, eta horren ondorioz amamak ez zion errekekako edota umeak hoztu zitezkeen jolasetan jolasten uzten. Lartxo babestu omen zuen amamak umetan. Aitak bere lau alabako familian mutikoren bat faltan botatzen omen zuen.</p>

Transkripzioa

-Ba olgetan gendun, zelan esango dotsut ba... Lelenengotan... errekie egoan hurrien ta errekarantza ba uger eitten ta holan, ezta? Baia niri amamak ez osten ixten joaten ze pase neuken sei urte neukezala difteria, ta

hori zan geuze gogorra, ta geuze txarra, ezta? Ta eskerrak gure ama mediku... medikuzalie zan, ez zan etxien osatute... ez medikueri deittu ta eskerrak medikue etorri zala sasoaz ba salbeu nendun ta horregaittik amamak beti ba ez eusten ixten olgetan joaten gure neuenien, ta holan, ezta? Baia joaten gintzezanien be, segun zer ta errekan hotzittuko zara, ta errekan hau ta pixkat mimeute neunken. Ta gero niri... beste aiztera, hurrengoana, egon zan hiru urte, ta ha zan balientiau ni baiño ta gogorra, ta mimeu gitxiau, ta harek eitten zittuzen ya hasitxuau zaniien errekauek eta nik ein biherkoan harek, hareri emoten otsen kargie. Ta niri puntu eitten ta horrek gauzok erakusten ostezan /erakustezan/ amamak, holanda ze, eukezan holan diferentzixe bixon artien, bai. Ta gero bestie be, hurrengokoak be bestie hiru urten aldie euken, danok deku hiru urten aldia, bai.

-Ondo kalkuleta.

-E?

-Ondo kalkuleta.

-Pentsetan dot bai. Nik pentsetan dot egongo zirela pentsetan ba mutiltxu bet aber noz jatorkun da mutillik ez zan heldu. Ta gero gure aitteri gustetan jakozan auzoko mutiltxuek hartu kokotien ibiltten zittuzen batetik eta bestetik. -Semien faltie. --Pentsetan dot neuk horixe, beti esaten euriien eureri ez dotzela ardure, eurek konforme dauzela euren neskakaz, ta horrek gauzok beti entzun dogu /entzun du/ hori euren artien, baia ikusten zendun euzoko Juanjo hartu lepoan ta hor dabil solo guztixetatik kokotien hartute.

11. Kalean medikua bera zen emagina

- **Erref:** AMO-002/013
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:27:12. **Bukatu:** 00:29:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuek eta sasimedikuek
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:

<p>Zornotzan bertako medikua zuten, 'Txorixe' ezizenez ezagutzen zena. Abertzalea omen zen, eta gerraostean ez zen Zornotzara itzuli. Baserrietarako andrezko emagina zegoen, baina kalean medikuak berak egiten zituen emaginaren lanak. Pepa gerraostean Durangoko karmeldarren ikastetxera joan zen.</p>

Transkripzioa

- Eta esan dozu medikunera eta, zure ama mediku zalie zala ta. Nor zan han sasoien medikue?
- Ba zan `Txorixe´ esaten otsiena, Don Don... Derteano eukan apellidue. Don... ixena ez naz gogoretan oin. Bai, Derteano zan.
- Nungoa zan?
- Ta zan ona, e.
- Nungoa zan?
- Ba Zornotzakoa bertokoa, bai.
- Baina Etxanora ez zinen juaten medikure, Zornotzara?
- Zornotzakoa bertakoa zan, bai. Hori lelengo medikue, gure lelengo medikue. Gero gerra ostien, gero gerra ostien hori zan oso Bizkaitarra ta

ez zan etorri, ze gerra denporan, bueno, joan zan ta gu be joan gintzezan ebakuaziñoan. Baia, zera... medikue ez zan etorri, ze pixkat konprometidute egoan bera politikan. Zornotzako... holan agintariak-edo ziren eurek, Derteano familia.

- Ya, ya. Bai, entzunde euki dot hori.

- Entzunde dekozu, ezta? Bai. Don Serafin Derteano zan, Serafin euen izena.

- Bai, bai. Eta hori esan dozuna...

- Hori gure amak parto guztixek be beragaz eukin zittuzen.

- A, bai? Orduen, partero biharra be eitten ebazan?

- Bai. A, medikuek orduen eitten eurien, bai, parterue. Bueno, baserrixetan-ta holan egoan andrazko bat parterie, baia ez, gure amak ez euen gure parteriaz ta holan, beti medikuaaz izen zittuzen bere umiok.

- Ta Kaittanako eskolie amaittu zendunien, nora juan ziñen?

- Eskolie amaittu genduenien, ba, Durangora, kolegixora, Karmelittekana.

- Ta hori noz izen zan, Karmelittetara juan zinela?

- Ba hori izengo zan... hamalau urte neukezan, aber gerra ostien hamalau urte, ba hamabost urte neukezala edo holan joan nintzen, bai.

- Gerra ostien juan ziñen ya orduen?

-Bai, gerra ostien, klaro. Ze gerra denporan...

12. Gerragatik Zamudiora egin zuten alde

- **Erref:** AMO-002/014
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:29:25. **Bukatu:** 00:32:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Gerra Zornotzara etorri zenean, ganadu guztiarekin Zamudiora egin zuten alde. Aita "Hidroeléctrica Ibérica"ko (gero Iberduero) langilea zen eta Bilbora bidali zuten lanera. Ama Zamudiotik Zornotzara joan zen behin baserria ikustera, eta soldaduz beteta aurkitu zuen.

13. Zamudiotik Burtzeñara, eta handik etxera

- **Erref:** AMO-002/015
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:32:32. **Bukatu:** 00:35:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

<p>Zamudiotik Burtzeñara (Barakaldon) joan behar izan zuten, amaren neba baten etxera, ganadu-tratularia zen hura. Francoren tropak sartu ziren arte egon ziren bertan. Gerrak Gasteizen harrapatu zituen aitaita-amamak.</p>

Transkripzioa

- Ta gero handik joan gintzetzan, handik be Zamudixotik urten biher izen

gendun, ze han be jeusi zien bonbak ta joan gintzezan Burtziñera. Ta Burtziñen amak euken anaia, nebia, bere nebia. Ta harek euken etxe bat, bueno, bera dediketan zan ganaue erosten, tratantia zan. Ta orduen euken etxe bat, pisuek eindde, berak eindde. Ta pisuek ba seme-alabentzako bakoitzentzako bana. Ta gero behien holan, desnibelien egoan ta gero behien kortak ganaue erosten euenean ta hau eukitteko. Ta han euki genduzen, hartu genduzen ta han bizi izen giñen ba zerak sartu artiño beste tropak, Francon tropak sartu artiño. Ta moroak sartzez etorri ziren, ta ``Moro no malo!`` esatoskun /esaten oskun/ guri "Moro no malo", ta zerak bota, txuskuek, ogixek bota. Ta bueno. Baia han egon gintzezan ta txarto bez, ze beti egoan gure ama beti agertzen zen zeren bille, urunen bille, ba ez dait nora, ta hartu trena edo egoan, zera joateko, tranbixe edo dana dalakoa ta han etorren bere zorroagaz edo bere geuzekaz. Halandaxe, gosea guk ez gendun paseu, ze oilloak be bageunkozan ta noizian behin hil / "ya está"/ ta han osabienien be ba ez egoan, dana zan danena, emoten oskuen ta bueno ondo ondo konpondu gintzezan. Ta gero, ba gure aittite ta amama orduen denporan egon ziren Bitturixen ta Bitturixetik klaro gerriak han harrapau zittuzen ta izeko, Bitturixeko izekoa, etorri zen gure etxera Karmengo jaixek pasetan ta harrapau zebe gerria ba Zornotzan, ta orduen gure izekoa bere ume bixekaz bizi zen gugaz, ze ezin izan zan Bitturixera joan ta bere gizonak bihar eitten euan Bitturixen ta orduen ba han, han aparte eon zien, batzuk Bitturixen ta beste batzuk ba beste alderdixen. Ta orduen ba bere zeregiñe izen zan osabie etorri zen gure bille ta bera kotxe bat az ta joan gintzezan Zornotzara ta gure aittite ta amama zelan Zornotzara etorri zien gu, gu zeragaz Francoen tropakaz hartu orduko ba aittite ta aittitek eta amamak etxia garbi-garbi eindde euki eurien ta joan gintzezan etxe garbire behintzet, Aldekoenera.

14. Burtzeñatik itzuli eta Zornotza erreta

- **Erref:** AMO-002/016
- **Iraupena:** 0:01:46. **Hasi:** 00:35:30. **Bukatu:** 00:37:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoen diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

<p>Zornotza inguruan dagoen Burtzeñatik itzuli ziren etxera. Zornotza erreta ikusita pena handia sentitu zuen Pepak. Aldekoena baserria ondo zegoen.</p>

15. Venezuelara jende asko joan zen Zornotzatik

- **Erref:** AMO-002/018
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:42:24. **Bukatu:** 00:45:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Zornotza erre zutenean, zornotzar askok alde egin zuten herritik. Bilbo edo inguruko herrietara joan ziren asko. Venezuelara ere jende asko joan zen.

Baserritar batzuek euren baserriak berreskuratu zituzten itzuli zirenean, baina beste batzuei baserriak kendu zizkieten.

16. Zornotzako emakumeak Saturrarango kartzelan

- **Erref:** AMO-002/019
- **Iraupena:** 0:02:39. **Hasi:** 00:45:33. **Bukatu:** 00:48:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Jarrera politikoak » Emakumeak politikan

Laburpena:

Espetxeratutako baserritar batzuek den-dena galdu zuten. Zornotzako emakume asko Saturrarango kartzelan egon ziren, batzuk hiru urte. Batzokiko zerrendatan zeuden emakume guztiak eraman omen zituzten kartzelara.

17. Lemoatxeko bataila

- **Erref:** AMO-002/020
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:48:12. **Bukatu:** 00:50:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Francoren tropak Bilbo hartu eta berehala bueltatu ziren Zornotzara, ganadu eta guzti. Etxean altzari batzuk aizkoraz apurtuta zeuden. "Peña Lemoa"ko batailan Zornotzako gudariak eta asturiarrak borrokatu ziren Francoren kontra.</p>

Transkripzioa

- Zenbat denpora egon ziñien ebakueta?
- Nun?
- Kanpoan
- Kanpoan? Ba gu eon gintzezan zenbat denbora izengo zan? ba, tropak honantza etozan honantza etozan ta bueno ba, Bilbo hartu eta gero segiduen. Bai, baia gu gero han ez gintzezan egon ensegida geure etxera joan gintzezan ta suertea izen gendun aittitte eta amama etorri zirela Bitturixetik gu heldu baiño lehenau ta etxie garbittute ta bueno, ortue be eindde ta egoan, garbittute.
-Ta ganauekaz ta danakaz buelte ziñien?
-Bai, bai.
- Orduen ez zenduen ezebez galdu.
-Bueno galdu, irabaz baiño gehixau, baina bueno, ze eingo dozu ba? ze eroan ahal dana eroaten gendun, baia zer eroan leitteke gurdi baten ba? Etxe, etxeko guztiko muebliek eta danak etxien ittitte.
-Ta buelteu zinenien etxien?
- Bueno etxien topeu gendun garbittute ta holan ta mueble batzuk eta bai, baia beste batzuk aizkoriegazz apurtute be bai. Bai, hondiño han dekot zera, komoda bat, zera materixela oso ona ta konpondute eroan zerari han antikuario bateri konpontzen dittuzenari ta konpondu eurien ederto eta han dago. Bai.

- Han soldaduek eta egongo ziren ? Esan dozuna soldaduek eta zuen etxien egongo zirela?

- Bai, bai, bai, loittute ta dana ba, ganora barik, baia gero amumak eta aittittek garbittu eurién.

- Nongo soldaduek egon ziren Zornotzan?

- Ba han eon zien, bueno, ez dait zein batailloi izango zan, baia eon zien asturianuek, batzuk, eta beste batzuk ba bertoko soldauek, bertako gudarixek. Bai, bai.. ze zerak ba, bat Peña Lemonan izen zan, zera, ezta? batailla gogorra ta hiru egunien egon zan ta egun batien juan ziren ba bertoko gudarixek ta bueno aguanteu eurién. Gero, hurrengo egunien joan ziren asturianuek, ta asturianuek itzi ta berriro arrapeu eurién zerak, beste Francoenak.

18. Lemoatxeko gorabeherak

- **Erref:** AMO-002/022
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:51:01. **Bukatu:** 00:53:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Gerra Zibilean, inguruetakoa bideak laster konpondu zituzten. Gudari asko hil omen ziren "Peña Lemoa"ko batailan. Hiru bider galdu eta berreskuratu omen zuten Lemoatxa. Bilbon sartzeko bide garrantzitsua zen Lemoatik zihoana.</p>

19. Mairuei beldurra

- **Erref:** AMO-002/024
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:56:07. **Bukatu:** 00:59:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Auzoko mutil bat hil zen Ebroko batailan. Gaztetan gauza txarrak azkar ahazten direla dio Pepak. Gogoan du nola, gerra denboran, aitarekin irratia entzuten zuen eta nola mairuei beldurra hedatu zen. Gerrako inpresiorik handiena Zornotza erreta ikustea izan zela dio.

20. Gerraren ondorenean, tuberkulosia

- **Erref:** AMO-002/025
- **Iraupena:** 0:01:49. **Hasi:** 00:59:28. **Bukatu:** 01:01:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Etxearekin batera, negozioa ere erre zitzaion familia bati. Familia horrek tuberkulosiaren izurria ere jasan zuen geroxeago. Tuberkulosi izurri larria izan zen orduan.

21. Sozialistak etxean errefuxiatuta

- **Erref:** AMO-002/026
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 01:01:17. **Bukatu:** 01:03:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Sozialistak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Eibartar jendea eduki zuten errefuxiatuta etxean. Intendentziako komandante sozialista bat eta bere familia egon ziren Peparen etxean.</p>

Transkripzioa

- Zuek gerra sasoiaren, e, artoa ta garixe ta etxien ereitten zenduen?
- Bai
- Ta entregeu bihera eukiko zenduen, ezta?
- Bai, guk esan dotsut guk ez gendule txarto... nik ez dekot holango burutantsiño, ez goserik ez holangorik pase dogunik. Ez geuze... txutxerixek baia... ademas txutxerixek be bai ze guk etxien refujerixuek euki genduzen, eibartarrak. Ta ziren, bera gizona zan "Comandante de Intendencia" ta ziren... ezkertixek ziren, ez ziren gudarixek. Bueno gudarixe da soldau baia horrek gudarixek guk esaten geuntsen ba zerari, Bizkaitarrari, baia horrek ez ziren, horrek ziren sozialistek. Ta orduen hartu ein biher ziren /bizien/ ze eurek hartu... gure euzaok, gure euzokoak hartu eurien famelixe bat euren fameli zana, ta haren lagunek ziren honek. Eta ba gure etxera, ta hartu genduzen ta zan jente ona, ta eukien baia zelango bizimodue eukien eurek, eurek guri danetik, danetik e! Ta Gabonak be paseu zittuezan geurien, ta eurek emon gure oskuzen euren geuzek, guri, baia kaviar ta danak, ta ardau onak eta gauza guztixek; baia aittek esan oskun, gure amari esan otsen "Maria, ez ezer hartu, gu geuriagaz ta eurek eurenagaz, ez ezer hartu". Ta halantxik ein gendun, eurek ein eurien afarixe ta geuze guztixek geure etxien, ta baia ez eurien... ta familixek ta lo, ba geure geletan ta eitten eurien, baia ez gendun ezer hartu. Euren borondatie zan hartzeko, baia aittek ez oskun itxi, ta ez gendun hartu. Ta bueno...

22. Kupoarekin udaletxeak tranpa egiten zuen

- **Erref:** AMO-002/027
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 01:03:11. **Bukatu:** 01:05:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Etxean izan zuten militar sozialistaren familiak kotxea eta txoferra ere bazituen. Txoferra Ormaiztegiko Santi izeneko bat zen. Santi hil zen arte izan zuen Pepak harekin harremana. Kupoaren garaian, pisuan tranpa egin eta soberak zinegotzien artean banatzen zituzten. Errazionamenduko olio, arroza eta azukrea gogoratzen ditu.

23. Gose denboran estraperloa

- **Erref:** AMO-002/028
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 01:05:36. **Bukatu:** 01:08:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Goserik ez zuten pasatu, baina kalean batzuk egoera txarrean egon ziren. Baserrietara jateko eske edo lapurretan ere etortzen ziren. Bakailaoa jaten zutela gogoan du. Etxean gauzak sobera zituenak, estraperloan saltzen zituen. Etxeke atarietan irina saltzen zela gogoratzen du. Etxean labesua egiten zuten, baina kontu handiekin.</p>

Transkripzioa

-Txokolatie ta holakoak?

-Txokolatie ez, ez eurien emoten, ez dot pentsetan neu ez naz akordetan.

-Azukerie?

-Azukerie bai, azukeria zan estimedue. Ze azukerea kanpotik zelan etorren, baia ostantzien etzien ba babak eta baegoan ta, patatie ta horrek guztixok eta bueno, guk ez geunken... goserik ez gendun paseu. Jentiek paseu euen /paseuen/ e? horrek e neskiorrek, esan dotsudana, horrek ta horrelangoak paseu eurien bai, txarto.

-Kaleko jentie baserrixetara ta jatekoa eskatzen ta...

-Bai

-Ortuetan ta ibilko zien...

-Ostu be bai eitten eurien /eitteurien/, ez gitxi.

-Baina ezin ezer esan, ezta? Gosie kentzeko izen ezker...

-Bai bai zelan esango dozu ba, zelan esango dozu ba. Baia bueno, ba horrek geuzok e, zelan gero ortuarixe be egoan ta ba, [...] ze, patatie be patatie, porru patatak ba geuberako afarixe zan, ezta? Baia halanda guzti be makailloa be topetan gendun, hareri botateko e? ta egosteko ta bai, bai.

-Arraiñe jaten zenduen?

-E?

-Arraiñe jaten zenduen?

-Makailloa zan siketue. "Bakalao"...

-Ta, jenero asko estraperloan helduko jatzuen, ezta?

-Bai, baegoan estraperlue baegoan. Baia estraperlue eitten euen jentiek sobra eukienak etxien. Harek, harek eitten eurien estraperloa. Ta gero baitte jentia, ba negozihoa zan, batzuentzako. Batzuentzako, urune ta horrek geuzok saltzen eitten zittuezan. Ta nun? Ba portale baten, ta bueno, ba erosi killo bat edo dana dalakoa, ta igual ogixe eitteko etxien, ta bueno.

-Ze labeko sue ta eitten zenduen etxien?

-Guk bai, guk bai, ein gendun, baia ein biher zan sano kontuz, ta nozonozko baten bakarrik ze ikusten baeurien sue ta horrek geuzok ba baekixien ein dozune, ta bueno.

-Gabaz edo?

-E?

-Gabaz?

-Bai, baia ez, ez, ez gendun sarriten ein hori. Hori izen zan iñoz eindde, gero jakittearren zelan ba umiari ointsu be, nire aitziek eitten euen sue ze labia deku zan modu-moduen; ze gure amak, baia bobedata guzti e? ba zelan ez euen gure ha apurtzerik eta kentzerik. Askok ein deu ba garajie laban, baia amak gure euen itxi dan moduen, zan moduen, da halantxik deku oin be, zan moduen, bai.

24. Ogia egiteko labea auzunearena

- **Erref:** AMO-002/029
- **Iraupena:** 0:03:43. **Hasi:** 01:08:27. **Bukatu:** 01:12:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Aitak etxea erosi zuenean, ogia egiteko labea auzune osoarena zen, baina auzoekin tratua egin eta beraientzako bakarrik geratu zen labe hori. Pepa umea zenetik bere jaiotetxeak aldaketa nabarmenak izan ditu.

25. Ezizen asko Zornotzan

- **Erref:** AMO-002/030
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 01:12:10. **Bukatu:** 01:14:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Gaitzizenak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:

<p>Pepenekuak eta Kiltzenekuak gogoan ditu auzoan, baina bere etxekoek ez zuten ezizenik izan. Zornotzan ere ezizen asko egon omen ziren, Txilibitoenak esate baterako. Durangon ikasten egon zenean eguneroko joan-etorria trenez egiten zuen.</p>

Transkripzioa

-Zuen familixen edo etxiek edo euki eban ezizenik edo holan?

-E?

-Ezizena, motie edo?

-Etxiek?

-Bai

-Ez gure etxie "Kalekuena"

- Ta familixek be ez dozue eukin iñoz ezizenik edo?

-Ez, ez, ez dogu /du/ euki, asko egozan orduen, baia ez gurien ez da egon. Bai, "Pepenekoak" egozan beste batzuk beste bat eitten, etxe bat, ba ha be bota eurien, kamiño eskiñen egoan geurien denporakoa, ta etxe ederra ta bota eurien ze kamiñoak hartu euen ta bueno ba, zubixe paseu ta gero.

Ta harek ba "Pepenekoak" esaten utsien ze Pepe euen baten batek izena, ta haregaittik "Pepenekoak". Ta ba baia "Kintzenekoak" beste batzuk "Kintze" baserrixe be "Kintzena" esaten otsien, ta guria "Aldekuena" baten baten... hori "-ena" pentsetan dot /pentseteot/ "es posesivo de algo no"? -Bai, norena... klaro eske lehen normala izeten zan baserri munduen behintzet motiek, ezizenak eukittie ere familixen ezizenak eta... -Bai... bai. Ezizenak ba bai, Zorrontzan be asko egozan, "Txilibittuenak" ta... -Bai, bai. Eta hori, Durangora etor ziñenien ikesten, Karmelittetara ze egon ziñen, interna? -Ez, joaten nintzen trenien goizien ta gero etorten nintzen geubien. -A bai? -Bai, ta batez ere, interna... amak gure euen Berrizera, baia aittek ez euen gure internarik. -Etxien gure eban. -Bai, ez euen gure, berak ez euen, ez euen gure bere umerik jun daitten iñun zarratute.

26. Merkataritza-peritu azterketa Bilbon

- **Erref:** AMO-002/031
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 01:14:03. **Bukatu:** 01:15:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

<p>Lau urtez egon zen Durangoko karmeldarretan merkataritza-peritu ikasketak egiten. Azterketa Bilboko "Escuela de Comercio"n egin zuen. Oraindik ere oso interesatuta dago ekonomia gaietan.</p>

Transkripzioa

-Durangokoak akordu onak dekozuz, ezta?
-Eh?
- Durangokoa akordu ona dekozu, ezta?
-Bai, bai, bueno oso ona, ta bueno hango jentie ezetzen dot /ezetzeot/ nik orduko denporakoak ba batzuk neure edadekoak direz baia beste batzuk pixkat gaztiauak bebai baia horrek nire edadekoak ia badoaz e?
- Ta zenbat denpora egon ziñen han hori "perito mercantil" ikesten?
- Ba hori zan.. bost urte ziren. Halanda ze ba, pentsetan dot /pentseteot/ lau urtean edo ein neuela neuk, lelengo urtiek ein nittuzen ariñau ta gero, libretik zan lez examiñeu ein biher gendun Bilbon, "Escuela de Comercio" euen izena oin zerekoa da, oin "Escuela de Economicas" edo.
- Gaur eguneko karrera baten lez ein zendun orduen?
- Bai, bai, bai gauza asko dauz oin esaten ostsiedazanak /esateotsiezanak/ nik eta dinot: "pues ese libro de economia trae" Ta bueno neu naz asko gustetan dat ekonomia, asko gustetan dat geiau be, oin be periodikuen lelenengo-lelenengo beittuten dana zelan dauen ekonomia ta bueno emoten dot berrintxe bat batzuetan eitten dot bueno,
-Oin momentue ez da hori beittuteko...
-Ba beittu zelan gauzen oin, ta bueno zelan ein littikezen lelokerixek.

27. Administrari, frantses irakasle eta itzultzaile

- **Erref:** AMO-002/032
- **Iraupena:** 0:03:01. **Hasi:** 01:15:32. **Bukatu:** 01:18:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

<p>Durangoko Areitio baratzezainaren negozioaren administrazioa eramateari ekin zion lanean, eta hamar urtez jardun zuen bertan. Zornotzako akademia batean beste hamar urtez frantsesa irakasten egon zen. Handik "Forjas de Amorebieta" lantegira joan zen itzultzaile lanetara eta bertan geratu zen 25 urtez.</p>

28. Ahal zen modura hizkuntzak ikasten

- **Erref:** AMO-002/033
- **Iraupena:** 0:03:27. **Hasi:** 01:18:33. **Bukatu:** 01:22:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Itzultzaile-zuzendaritza idazkari bezala hasi, eta kanpo-merkataritza sailean jarraitu zuen. Frantsesa Durangoko moja batekin ikasi zuen, eta aitaitaren laguna zen itsasontzi kapitain batek ingelesa irakatsi zion. Lanean hasi aurretik, Frantziara joan zen urtebeterako hango mojetan frantsesa ikastera.

29. Itzultzaile gisa sartu zen "Forjas de Amorebieta"n

- **Erref:** AMO-055/002
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:00:32. **Bukatu:** 00:02:32
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Ibilgailu-industria
- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Durangaldeko lantegiak
- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak

Laburpena:

Merkataritza-peritu izan da lanbidez. "Forjas de Amorebieta" lantegian lan egin zuen. Frantses-itzultzaile moduan sartu zen, ingeniari frantsesekin itzulpen-lanak egiteko. Aurretik akademia batean jardun zuen frantsesa irakasten. Forjan kotxe eta traktoreentzat piezak egiten zituzten. Lehenengo kotxeak eta automozioko lehen lantegiak.

30. Jauregibarria auzoko hamahiru etxe bota zituzten

- **Erref:** AMO-055/004

- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:02:42. **Bukatu:** 00:04:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Aldekoena baserrian jaio zen. Non dagoen baserrria. Auzuneari Jauregibarria deitu izan diote. Etxeen izenak. Auzoko hamahiru etxe bota egin zituzten. Udalekoei behin landa-eremua hondatzen ari zirela esan zien eta uste du orduantxe hartu zutela kontzientzia pixka bat.

31. Karlistadetan etxea erre ostean etorri zen amamaren familia Aldekoenara

- **Erref:** AMO-055/005
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 00:04:25. **Bukatu:** 00:08:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Jauregibarria etxeak eta Aldekoenak egitura bera dute eta garai berekoak izan daitezkeela uste du. Amama umetan etorri zen familiarekin Aldekoenara, euren baserrria gerra Karlistaren eraginez erre ondoren. Jauregi familia aberatsa eta garrantzitsua zen herrian; liberalak ziren. Aitita Galdakaokoa zen, baina Jauregiren fabrika lan egiten zuen Astepen. Garai hartan garraiolari asko pasatzen zen, esaterako, Errioxatik portura ardoak garraiatzen zituztenak eta haienezako etxeak egin ziren. Jauregik Peparen familiari eman zion Aldekoena etxea, haiena erre zenean.

32. Jauregibarria auzoan botatako etxeak

- **Erref:** AMO-055/007
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:08:27. **Bukatu:** 00:11:18
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Jauregibarria ingurua hamahiru etxe bota zituzten. Izenak esaten ditu. Andrandegi etxea ez zuten bota, Zornotzako zaharrena zela esaten zutelako. Txabola antzeko etxea zela dio. Beraiena eta Jauregibarria, berriz, etxe sendoak ziren. Jauregik porrot egin zuenean, bai beraien familiak eta bai beste batzuek etxeak erosi zituzten. Beste etxe batzuen inguruko azalpenak. "Gane".

33. Jauregizarra, Segundo Larrinagak egina

- **Erref:** AMO-055/009
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:11:37. **Bukatu:** 00:13:31
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Jauregizar etxearen inguruko azalpenak. Pepak uste du garai batean etxe zaharren bat egongo zela eta gero Segundo Larrinagak etxe handia egin zuen bertan. Mundu Gerran kapitaina izan zen eta diru asko irabazi zuen bertan. Izar lantegia ere berak sortu ei zuen.

34. "Patxikasetas" eta "Pepena" edo "Porruena"

- **Erref:** AMO-055/011
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:13:35. **Bukatu:** 00:15:33
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Lanbideak » Trenbideko langileak

Laburpena:

"Patxikasetas" esaten zitzaion etxearen inguruan "Ferrocarriles Vascongados"en etxeak zeuden eta geltokiko nagusia bizi zen bertan. "Pepena" etxea; "Porruena" ere esaten zioten. "Kintzena".

35. Ibarako palazioa eta turbina

- **Erref:** AMO-055/013
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:17:01. **Bukatu:** 00:18:14
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Ibarran palazioa zegoen, itxitako ortu handiarekin. Madrilgo aberats batzuen zen etxea, baina administratzailea bizi zen bertan. Turbina. Aita bertakoa zen eta familiakoek bertan lan egin izan zuten. Gerora zentral guztiak Iberdueroren eskuetara pasa ziren.

36. Jauregizarko errota; Ibinaga eta Belaustegigoitiarrak

- **Erref:** AMO-055/015
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:19:21. **Bukatu:** 00:21:56
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Baserrria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Jauregizarran iturria zegoen. Etxea nork egin zuen. Errota ere bazeukan. Nortzuk ziren errotariak. "Ibinagana" ere esan izan zaio, baina Belaustegigoitiarrarena zen. Ibinaga medikua zen. Belaustegigoitiarrak. Izar lantegia ere eurenaren izan zen. Jauregizarko iturrian metal-ura zegoen eta etxean ez zitzairen gustatzen, marka uzten zuelako.

37. Patina (putzua) zuten etxean

- **Erref:** AMO-055/016
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:21:56. **Bukatu:** 00:23:01
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Bere sasoiaren ez ziren ur bila kanpora joaten, etxea aurreratua zelako. Patina (putzua) egin zuten etxean. Larraburrun ere putzua zutela aipatzen dute.

38. Umetan difteria izan zuen; 'Txoridxe' medikua

- **Erref:** AMO-055/017
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:23:01. **Bukatu:** 00:23:57
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuek eta sasimedikuek
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Ibaizabal erreka. Amamak beldurra zion eta asko zaintzen zuen Pepa, umetan difteria pasa zuelako. 'Txoridxe' medikuari esker irten zen bizirik.

39. Montorako San Lorentzo ermita

- **Erref:** AMO-055/019
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:25:39. **Bukatu:** 00:26:19
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

San Lorentzo ermita Montorran. Loreekin eta kantuan joateko ohitura.

40. Umetako jolasak Jauregibarria inguruan

- **Erref:** AMO-055/020
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:26:19. **Bukatu:** 00:27:08
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Eskolatik etorritakoan Jauregibarria ondoko zegoen landan jolasten zuten.

41. Exanoko Kaietanako eskolara; Satur maistra

- **Erref:** AMO-055/022
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:28:21. **Bukatu:** 00:30:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Etxanoko eskolara joaten ziren, "Kaittana"ra (Kaietanara). Neskak eta mutilak aparte. Doña Satur (Saturnina Olañeta) maistra ona zen, baina gogorra. Zornotzako ume batzuk ere, alkatearen alaba, adibidez, harengana joaten ziren, ondo irakasten zuelako.

42. Satur maistraren izaera

- **Erref:** AMO-055/024
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:32:35. **Bukatu:** 00:34:15
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Kaietanako eskolako Satur maistraren izaera erakusten duten pare bat gertaera azaltzen ditu. Oso zuzena zen.

43. Errepublika sasoian Bilbora azterketa egitera

- **Erref:** AMO-055/025
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:34:15. **Bukatu:** 00:36:13
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Errepublika sasoian lege batzuk jarri zituzten hezkuntzan: Bilbon azterketa bat

gaindituz gero, Batxilergoa egin zitekeen. Juanita ikaskidea eta biak eraman zituen Satur maistrak eta biek gainditu zuten. Gero, horren harira, klasean egiten zizkien komentarioak.

Bikandi Ibarretxebea, Pepa | ahotsak.eus Orr.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-09-19

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com